

Abraham Ojanperän mukana Dresdenissä ja Bayreuthissa

Teksti:
Maija-Liisa Näsänen

Abraham Ojanperä Wolframina Wagnerin oopperassa *Tannhäuser*.

Liminkalaissyntyisen laulutaiteilijan Abraham Ojanperän (1856–1916) kuolemasta tuli helmikuun 26. päivänä 2006 kuluneeksi 90 vuotta, ja syyskuussa on laulajan syntymästä vierähtänyt 150 vuotta.

Ojanperä oli ensimmäinen talonpoikaisuinen mieslaulaja, joka sai koulutuksen ulkomaisissa konservatorioissa. Sittemmin hänet tunnettiin yksinlaulun opetukselle uria luovana pedagogina ja kotimaisten estradien suvereenina miespuolisena valtiavana, joka 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa teki mittavan uran suomalaisen laulutaiteen hyväksi. Mahtavaäänisestä laulajasta tuli legenda jo eläessään.

Limingassa avattiin syksyllä 1871 kansakoulu. Ojanperä oli jo viisissätoista, mutta koulunpenkille hänet istutettiin. Jo kolmen lukuvuoden jälkeen paikallinen sivistyneistö lähetti lahjakkaan mutta fyysisesti heiveröisen laulajanuorukaisen Jyväskylän seminaarin pääsykokeisiin.

Kun opettajan pätevyys oli hankittu, Ojanperä ohjattiin lauluopintojen pariin Helsinkiin, mistä tie vei keväällä 1882 Suomessa konsertoimassa vierailleen kamarilaulaja Eugen Hildachin yksityisoppi-

laaksi Saksaan. Muutaman kuukauden näytön perusteella oli suomalaisbaritonin hyväksytty Dresdenin Kuninkaalliseen Konservatorion oopperakouluun.

Dresdeniin lähtö merkitsi Ojanperälle suurempaa näytön paikkaa kuin keskivertoisille ulkomaisista opinnoista haaveilleille. Hänen kielitaitonsa todettiin puutteelliseksi, ja rahat loppuivat kesken ensimmäisen lukuvuoden. Ei auttanut muu kuin turvautua ystävien apuun.

Abraham Ojanperän Dresdenin vuosista on välittynyt miltei skitsofreenisen kaksijakoinen kuva. Kun rahasta oli tiukkaa, oli arki hyvin vaatimatonta, mutta kun vastapainoksi tarjottiin suorastaan ylelliset mahdollisuudet kulttuurinautintoihin, näytti elämä ruhtinaallisen loisteliaalta.

Näihin kulttuurin labyrintteihin Ojanperäkin sotkeutui. Kuukaudessa saattoi hän istua yhdessätoista teatteri- ja seitsemässä konsertti-illassa ja seurata vielä yhden illan oopperaa. Edes joka toinen päivä ei riittänyt musiikkinautintoihin.

Konsertit, oopperat ja teatteri kohosivat ikään kuin opiskeluun kuuluvina etusijalle, mutta aikaa meni myös muuhun kiinnos-

tavaan, kuten matkusteluun, luonnon tarkkailuun, ulkoiluun, luisteluun, ratsastukseen, ja joskus tuli ostettua lippu jopa sirkusnäytöksiin.

Ensikosketus Wagneriin

Saksassa – samoin kuin vanhoissa musiikkikulttuurimaissa ylipäättään – panostettiin omaan musiikkiin. Se kuului ajan kansallisromanttiseen henkeen. Niinpä Dresdenin vuosina Richard Wagnerin oopperat vetäisivät Abraham Ojanperänkin pauloihinsa.

Jo toisena opiskelukeväänä oli Ojanperällä harjoiteltavana *Tannhäuserin* ja *Lohengrinin* aarioita, ja pian hän sai kokeilla siipiään eräiden Lentävän hollantilaisen ensimmäisestä näytöksestä valittujen aarioiden tulkitsijana. Kun edellisestä oli vuosi kulunut, oli Ojanperä taas Hollantilaisen roolissa. Tuolloin hän esitti viiden konservatoriolaisen ja norjalaisen tyttökuoron kanssa kohtia oopperan toisesta näytöksestä. Tietävästi kysymys oli juuri niistä osista, joita Ojanperä oli ystävien kommentaista päätellen havitellut. Häneltä oli näet tutkinnon lähestyessä kirjeitse kysely:

Suomen laulunopetuksen isä

Abraham Ojanperä syntyi Limingassa 16.9.1856, jäi 2-vuotiaana täys-
orvoksi.

Koulutus

Kävi yläkansakoulun ja Jyväskylän seminaarin.

Lauluopintoja **Emilié Mechelinin** ja **Naëmi Ingman-Starckin** johdolla Helsingissä 1878 - 1882.

Dresdenin konservatoriossa 1882 – 1885.

Jatko-opintoja muun muassa Dresdenissä, Lontoossa, Pariisissa, Roomassa ja Madridissa.

Virkoja

Helsingin suomenkielisen kansakoulun laulunopettaja 1879 – 1885.

Helsingin musiikkiopiston ensimmäinen vakinainen laulunopettaja 1885 –1916.

Johanneksen kirkon kanttori 1892 – 1916 Helsingin yliopiston

teologisen tiedekunnan kirkko-
veisuun opettaja 1896 – 1916.
Helsingin Lukkari- ja urkurikoulun
opettaja.

Kasvatti monta laulajapolvea.
Oppilaina muun muassa **Maikki Järnefelt**, **Ida Ekman** ja **Alma Kuula**.

Oopperaroolleja

Teki kaikki merkittävät basso- ja baritoniroolit ennen kuin Suomeen perustettiin ooppera.

Richard Wagner-tulkintoja:

Tannhäuserin Wolfram 1904

Valkyyrian Wotan 1905

Lohengrinin Heinrich 1905

Sibeliuksen *Kullervo-sinfonian* ja *Neito Tornissa*-oopperan sekä **Oskar Merikannon** *Pohjan neiti*-oopperan kantaesitysten solisti.

Ojanperä oli ensimmäisiä levyttäneitä laulajia Suomessa.

”Kuinka käypi Holländerin osan kanssa, saatkos näytellä sitä? Mitä tulet laulamaan tuossa isossa loppunäytteessä?”

Parsifal Ja Wagner-teatteri

Kesällä 1884 Abraham Ojanperä vieraili Bayreuthissa. Ohjelmassa oli Parsifal, mikä oli vasta pari vuotta aikaisemmin kantaesitetty. Se oli ehdoton vetonaula, mutta miltei yhtä suurta kiinnostusta Ojanperässä näytti herättäneen myös oopperatalo.

Arkistojen kätköissä on säilynyt jopa kuvaus, minkä laulaja oli Bayreuthin matkaltaan hahmotellut. Hyvin ojanperämäiseen tyyliin ihasteltiin siinä luontoa, tunnelmia sekä rakennusta, jos tyystin huomiotta ei jätetty suurta maestroa, vasta edellisenä vuonna ajasta iäisytyteen siirtynyttä säveltäjä Richard Wagneriakaan. Kaikki tämä teki Ojanperään äärimmäisen suuren vaikutuksen.

Kuvauksessa keskityttiin Wagnerin juhlanäyttämöteatterin näyttämöolosuhteisiin, koska ne olivat vasta nelisen vuotta vanhat. Siinä mielessä Bayreuth edusti oopperakulttuurissa uutta aikakautta. Wainö Solan mukaan oli kylläkin Metropolitanin oopperan orkesterin syvennys jo 1883 konstruoitu Bayreuthia esimerkkinä käyttäen.

Arvata saattaa, että laulajan mielessä väikkyi toive omasta oopperatalosta. Se ei kuitenkaan Abraham Ojanperän aktiivisina solistivuosina toteutunut, vaan hän lauloi 1900-luvun alkuvuosina monet Wagner-roolinsa vasta valmistuneen Suomen Kansallisteatterin estradilla. Kuten tunnettua, Suomeen ooppera perustettiin vasta vuonna 1912.

Matka Dresdenistä Bayreuthiin

Mikäli ”Matka Dresdenistä Bayreuthiin” otsikoitu luonnos oli - Manner-Euroopassa liikkuneiden kulturellien maanmiesten esimerkkiä noudattaen - tarkoitettu lehdistön palstoille, oli se ojanperämäisesti jäänyt keskeneräiseksi. Tosin julkaistunakaan ei seuraava, Turusta kirjoittaneen ystävän, toive olisi täyttynyt: ”Olisi hauska kuulla arvionne Parcifal-esityksestä Bayreuthissa, jossa oleskelitte, sen on täytynyt olla suurenmoista.” Parsifalia ei Ojanperä analysoinut.

”Oli yksi Elokuun ihanimpia kuunvalo iltoja, jolloin läksimme aika vauhtia ”Böhmischer Bahnhof”ilta Bayreuthiin päin. Läpi kauniiden maisemien, viljeltyjen metsien, peltojen ja niittyjen ohitse vuorien ja kunnaiden kiidimme, ainoastaan vähän aikaa pysähdyimme Freibergissä ja Chennitzissä, josta taas jatkoimme matkaamme Bayerin rajalle ”Hof”in pysäkillä. Uuden biletin lunastettua matkustimme suoraan Bayreuthiin. Omituinen oli se tunne mikä mielessä liikkui ajaessani sisään tuohon pieneen

mutta somaan Bayreuthiin.

Täälläkö on elänyt ja työskennellyt se mies, jonka neroa ja dramatillismusikaalista luomiskykyä koko musikaalinen maailma nykyään ihmettelee? Ja kuinka yksinkertaista, rauhallista ja runollista Bayreuthissa tosiaankin on! Tuossa laaksossa matalain vuorien ja kunnaiden ympäröimänä sijaitsee pieni saksalaiseen malliin rake(nne)ttu kaupunki, jonka merkellisimmistä paikoista on huomattava vanhakirkko, herttuan linna puutarhoinen ja vanha teatteri, jonka sisus on maalauksista ja ornameinteista erittäin rikas.

Tuo uusi ”Wagnerin teatteri” on ulkopuolella kaupunkia eräällä mäen töyräällä peltojen keskellä. Sekin näöltään vallan yksinkertainen. Ulkopuolelta on se tavallisen teatterin tapaan rakennettu, eroavaista on ainoastaan sisään käytävät, joita on kummallekin sivulla 5 ja kaksi perällä siis yhteensä 12 sta sisään ja uloskäytävää. Parissa minuutissa voipi tarvittaessa tungokseen asti täytetty teatteri olla jälleen työpöyhjä – niin edulliset ovat nuo monet sisäänkäytävät esim. valkean vaarassa.

Istuinpaikat ovat amfiteatterin tapaan jokainen penkkirivi toistaan ylempänä aina viimeiseen saakka. Parvikeroksia ei ole - ainoastaan parketti, joka on edellä sanottuun tapaan penkitetty. Jokaiselta istuinpaikalta näkee ja kuulee täydellisesti ja jokaisen paikan hinta on yhtäsuuri – siis on vaan aina myytävänä yhtä lajia ja yhdenhintaisia biljettejä.

Orkesteri on aivan näkymätöin katselijoille. Se sijaitsee samassa paikassa kuin tavallisesti kaikissa teattereissa vaan se tila on syvennetty niin että esim. rummut ja puhallussoittimet ovat aivan näyttämön alla ja violimentit rivissä parkettia vasten niiden yli käy harmaja särmä joka ikään kuin yhdistää näyttämön parketin kanssa ja peittää kapellimestarin katselijoilta.”

Abraham Ojanperä opiskeli kolme vuotta (1882 – 1885) Dresdenissä. Vaikka Suomen senaatti oli myöntänyt apurahan neljättäkkin lukuvuotta varten, palasi hän kotimaahan. Alun alkaen oli Suomessa kuitenkin tarkoitus viipyä vain vuosi.

Hieno kotimainen ura

Uskollisten tukijoiden ansiosta Abraham Ojanperästä tehtiin vuonna 1885 Helsingin Musiikkiopiston ensimmäinen vakinainen soololaulun opettaja. Miltei skandaalinkäryn saattelemana hänet jo muutaman vuoden kuluttua nimitettiin Johanneksen kirkon kanttoriksi. Hän sai paikan myös yliopiston teologisen tiedekunnan kirkkolaulun ja messuamisen opettajana. Lisäksi hän opetti Helsingin Lukkari- ja Urkurikoulussa, ja hänellä oli yksityisop-

Abraham Ojanperä ja Oskar Merikanto vuonna 1906.

pilaita. Opetusalalla ja muissa kotimaan viroissa Abraham Ojanperällä meni kolme vuosikymmentä.

Abraham Ojanperä loi mittavan uran myös Johanneksen kirkon pääsiäiskonsertin organisoijana ja solistina sekä maata kiertäneenä estradien kuninkaana ja oopperoiden pääroolien esittäjänä. Työsarasta riippumatta hänen ensisijaisena tavoitteenaan oli suomalaisen taidelaulun edistäminen.

Mieli paloi Euroopan oopperalavoille. Tuskin kukaan kiisti, etteikö Abraham Ojanperän baritonin sointi ollut poikkeuksellisen kaunis. Kun ykkösbaritonin uraa vastaava sopimusta ei kuitenkaan mistään oopperasta tarjottu, unelma kariutui. Paria ulkomailla: Berliinissä ja Kristianiassa, pidettyä pienimuotoista yksityiskonserttia lukuun ottamatta Ojanperältä jäi ulkomainen yleisö valloittamatta ja kansainvälinen tähteyksensä ollen saavuttamatta. Silti ei maailmalla suvereenisti liikkunut, alansa monipuolisesti hallinnut, laulutaiteilija jäänyt Euroopan musiikillisissa metropoleissakaan tuntemattomaksi.

Tutkijakin on saanut vain ihmetellä, kuinka poikkeuksellisen huiman kaaren elämä tarjosi vajaa kaksivuotiaana orvoksi jääneelle, supisuomalaiselle pohjoispuhjalaiselle, maatalon pojalle aikana, jolloin kansakouluun pääsykin oli suurta onnenkauppaa. Itse asiassa tarina on oiva esimerkki suomalaisuusliikkeen voittokulusta.